

Frisk, T. & Räisänen, A. 2015. Yrkeskompetens i grundexamen inom ytbehandlingsbranschen. Helsingfors: Nationella centret för utbildningsutvärdering.
ISBN 978-952-206-295-6 nid.
ISBN 978-952-206-296-3 pdf.

Utvärderingen gäller yrkeskompetensen i grundexamen inom ytbehandlingsbranschen. Materialet är inhämtat från yrkesprov och kompletterande material som beskriver organiseringen av yrkesprov. Resultaten baseras på vitsord i avlagda yrkesprov och organiseringen av proven. Utvärderingen gällde alla studerande som inledde sin grundläggande yrkesutbildning 2011 och samtliga enheter som anordnar denna utbildning. Materialet samlades in under hela utbildningen fram till slutet av vårterminen 2014. De kvantitativa data om vitsorden och organiseringen av yrkesproven kompletterades med självvärderingar från utbildningsanordnarna och utvärderingsbesök. Dessutom analyserades yrkesprovsplanerna och yrkesprovsbeskrivningarna som de ansvariga instanserna hos utbildningsanordnarna godkänt.

Utvärderingen planerades och genomfördes av en arbetsgrupp som bestod av undervisningsrådet Anu Räisänen och specialplanerarna Tarja Frisk (fr.o.m. 5/2013) och Paula Kilpeläinen (t.o.m. 4/2013). I utvärderingen deltog dessutom Eveliina Heinäluoma, studerande i samhällsvetenskaper och pedagogikstuderande Johanna Holopainen. Lärare inom branschen hjälpte till vid analysen av materialet och resultaten samt vid utvärderingsbesöken.

Utvärderingen av inlärningsresultaten i den yrkesinriktade utbildningen är av utvecklande karaktär. I samband med utvärderingen betonas vikten av växelverkan och aktivt deltagande från utbildningsanordnarnas sida. Materialet inhämtades löpande från utbildningsanordnarna utan enhetliga nationella prov. Den utvecklande karaktären framhävs även av självvärderingen från utbildningsanordnarna samt av responsrapporter som delges utbildningsanordnarna så att de kan jämföra sina prestationer med nationella resultat. De utbildningsanordnare som var föremål för utvärderingsbesök fick dessutom en responsrapport om besöket.

Inlärningsresultaten utvärderas utifrån yrkesprov och utvärderingen avser därför endast yrkeskompetensen. Till grund för utvärderingen ligger de kompetenskrav och bedömningskriterier som är föreskrivna för utbildningen i examensgrunderna. Examensgrunderna utgör därmed den centrala utgångspunkten för utvärderingen.

Utvärderingsmaterialet insamlades från samtliga utbildningsanordnare (N=24), varav alla deltog i utvärderingen. Materialet omfattade 472 studerande och 2 143 yrkesprov. Utvärderingen gällde även specialstuderande. Materialet omfattade 372 yrkesprov avlagda av specialstuderande. I materialet ingick 21 yrkesprovsplaner (87,5 %) och 2 032 yrkesprovsbeskrivningar. Självvärderingar lämnades in av 24 utbildningsanordnare (100 %) och två utvärderingsbesök gjordes.

I yrkesproven fick studerandena flest (49 %) goda (G2) vitsord. De berömliga vitsorden (B3) utgjorde 43 procent och de nöjaktiga (N1) 8 procent. Bäst behärskade studerandena nyckelkompetenser för livslångt lärande (47 % berömliga) och sämst kunskaper som ligger till grund för arbetet (totalt 67 % nöjaktiga och goda vitsord). De kvinnliga studerandena hade bättre vitsord än de manliga. De svenskspråkiga studerandena hade bättre vitsord än de finskspråkiga studerandena. Det fanns även regionala skillnader.

Bland specialstuderande förekommer färre berömliga och fler nöjaktiga betyg än bland övriga studerande. Största delen (85 %) av specialstuderandenas yrkesprov genomfördes utan anpassning. Största delen (59 %) av yrkesproven som specialstuderandena genomförde utan anpassning bedömdes med vitsordet goda (G2). Andelen berömliga vitsord (B3) var 21 % och nöjaktiga (N1) 20 %.

Särdragen i grundexamen inom ytbehandlingsbranschen framträdde i organiseringen av yrkesproven. Enligt resultaten betonas arbetslivsorienteringen i utbildningen, även om 61 % av yrkesproven ordnades vid läroanstalterna. Specialstuderandena genomförde över hälften (67 %) av yrkesproven vid läroanstalten.

De pedagogiska lösningarna och resurserna konstaterades inte ha något statistiskt signifikant samband med inlärningsresultaten, men vitsorden i yrkesproven är beroende av bedömnarna. Utvärderingen visade således att det finns utmaningar när det gäller fastställande av kompetenskraven och bedömningskriterierna samt tolkning av kompetensen och i anknytning till detta behov av utbildning för arbetsplatshandledarna särskilt i fråga om kriteriebaserad bedömning. Utvärderingen av kravnivån i yrkesproven visade att 74 % av proven motsvarade kraven på yrkesskicklighet. Skillnader framkom i kvaliteten på yrkesprovsplanerna och i verksamheten vid de ansvariga instanserna hos utbildningsanordnarna.

Något som särskilt kom fram i utvärderingen var tillförlitligheten i bedömningen. Särskilt vitsordsskalan ansågs vara illa differentierad. Även sambandet mellan bakgrundsvariabler, såsom processfaktorer, och inlärningsresultat var svagt, vilket eventuellt också tyder på problem med tillförlitligheten i bedömningen.

Utvärderingen visade utvecklingsbehov hos såväl utbildningsanordnarna som enheter som anordnar grundexamensutbildning inom ytbehandlingsbranschen samt utbildningsförvaltningen.